

Totalitarisme, de kracht van de rattenvangers van het onbehagen-3

Petra Bolhuis
Maieutiek-2022-1

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

1

Welke bevolkingsgroepen ziet Arendt?

- Elite
- Gepeupel
- Massa
- Deel van de elite gaat een band aan met het gepeupel.
- De groepen zijn vaag en lopen in elkaar over, zeker omdat Arendt ook beschrijft hoe er een klassenloze samenleving ontstaat.

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

2

Elite

- Was de heersende klasse. Niemand twijfelde aan hun positie. Voorgangers in de Verlichting. Koplopers van de economische groei (de "trickle-down" theorie pas in 1955 zo benoemd)
- Verloor in de eerste wereld oorlog hun nageslacht, status en geld. In Rusland kregen ze de schuld van alle ellende en werden gedood, in Europa waren ze 'The lost generation'. Met hen verloor de elite hun uitzonderingspositie. Veel sociale onrust na WO1.
- In Weimar leek de rust weer te keren na 1923, maar toen kwam de beursval in Wall Street.

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

3

Gepeupel

- Ontstaat in verzet tegen de bourgeoisie als bijproduct van de kapitalistische maatschappij.
- Valt aan de onderkant uit de – als algemeen veronderstelde – vooruitgang.
- Wordt door de besturende elite onderschat of veroordeeld (eugenetica).
- Neemt een geperverteerde vorm van normen en waarden van de heersende klasse over.
- Gepeupel was het concept waarin de bourgeoisie en de Röhmfacie (Röhm dacht mentor van Hitler te kunnen zijn) dachten over het nazisme, maar ze zagen niet in dat, ook al waren ze wellicht gepeupel, ze de steun kregen van de massa.

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

4

De massa

De massa is de gewone man. Hij neemt normen en attitudes van de heersende klasse niet over, maar vervangt ze door 'wat iedereen wel weet'

Deze massa voelt zich ongehoord en niet gerepresenteerd

De massa gaat op basis van 'verlicht bewustzijn' de partijen en instituties haten en voor gek verklaren. ("Dat geloof je toch niet...")

De massa voelt bitterheid en is het idee kwijt dat hun tijd nog komt in de voortuitgang.

Ze kiezen niet voor een gedeeld belang of de gemeenschap waar ze voor strijden, maar willen vooral hun atomisering en betekenisloosheid kwijt.

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

5

De massa en het nationalisme

"De massa's zijn ontstaan uit de klassenmaatschappij in de nationale staat, waarvan de barsten met nationalistische gevoelens gecementeerd werden." (83)

Er ontstaan massaorganisaties. Om érbij te horen' moet worden voldoen aan de eis van onwankelbare loyaliteit.

De achterliggende gedachte is dat er één grote historische beweging is waaraan ooit alles en iedereen moet meedoen.

Maieutiek najaar-2022-ArendtTotalitarisme

6

De massa zoekt haar betekenis

“Dit is niet zomaar een nihilisme het is ook oprechte walging voor een door en door bourgeois samenleving en haar dubbele moraal.” (98)

De mobilisatie van 1914 werd als louterend gezien. (Behoeftte aan catastrofe Sloterdijk) Thomas Mann heeft het over kastijding en zuivering. (97)

Men wil de opoffering als het maar leidt tot iets groters dan het saai voortbestaan. Vernietig deze cultuur! (97)

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

7

Eerwereld

- Eerwereld is term van Appiah.
- Eerwereld kent een erecode. Dat is hoe iemand eer krijgt en hoe hij deze kan kwijtraken. Deze erecode wordt door de samenleving en het individu erkent en ervaren in begrippen als trots en schaamte.
- Als de eerwereld wegvalt verstoort dat de maatschappelijke orde.

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

8

Erkenning en fatalisme

- “Het terrorisme was zo aantrekkelijk, omdat het een soort van filosofie geworden was waarmee men zijn teleurstelling, wrok en blinde haat kon uitdrukken, een soort van politiek expressionisme dat zichzelf uitdrukte met bommen, dat genoot van de publieke weerklank van opmerkelijke daden en dat volkomen bereid was de prijs van het leven te betalen voor elke geslaagde poging om van de normale geledingen van de samenleving de erkenning van zijn bestaan af te dwingen.” 102

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

9

De perverse openheid van zaken

“Erst kommt das Fressen, dann die Moral” Die Dreigroschenoper, 1928, Brecht (T.107)

- Het **gepeupel** klapt omdat ze het letterlijk nemen,
- De **bourgeoisie** klapt als bevrijding dat haar hypocrisie doorgeprikt is,
- De **elite** klapt omdat dit ontmaskeren zo leuk is.

Het effect is dat nu alle maskers af zijn; hetzelfde effect had Céline's oproep om joden af te slachten. Dat was al aan de hand, maar de pret was dat het nu maar eens openlijk gezegd kon worden. Maskers af, de schaamte voorbij! (108)

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

10

Geweld als route naar erkenning

“Het terrorisme was zo aantrekkelijk, omdat het een soort van filosofie geworden was waarmee men zijn teleurstelling, wrok en blinde haat kon uitdrukken, een soort van politiek expressionisme dat zichzelf uitdrukte met bommen, dat genoot van de publieke weerklank van opmerkelijke daden en dat volkomen bereid was de prijs van het leven te betalen voor elke geslaagde poging om van de normale geledingen van de samenleving de erkenning van zijn bestaan af te dwingen.” 102

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

11

Als het totalitarisme groot wordt

Juist het gepeupel verliest als de partij echt aan de macht komt en zij verzetten zich dan ook, vaak meer dan elite of burgerij, als Hitler verder gaat dan zij willen.

Filister is iemand uit burgerij die bang is kwijt te raken wat hij heeft en zich tegelijkertijd bij de minste provocatie zo opwindt dat hij alles in de waagschaal stelt. (Himmler)

De elite en de intellectuelen waren al uitgegangeerd toen het totalitarisme de macht greep (Heidegger in 1934)

Totalitarisme aan de macht kan werkelijk denken en kunstenaarschap niet tolereren en vervangt het door charlatans en gekken wier gebrek aan intelligentie en creativiteit de beste waarborg is voor hun loyaliteit. (T.113)

Maieutiek najaar-2022-ArendTotalitarisme

12